

”Dagens skola gynnar inte kreativitet”

Framgångarna för våra kreativa näringar sätter Sverige på kartan internationellt: musik, spel, kläddesign, filmproduktion, innovation. Vi måste slå vakt om de seriellt kreativa – personer som är nyskapande – om vi inte ska förlora den oerhörda samhällspotential de utgör, skriver innovatören Örjan Strandberg.

2015-06-07 16.00

Många har förelatts att tro att kommunala musikskolan genererar musikaliska genier såsom Max Martin (bilden) eller Benny Andersson, skriver Örjan Strandberg. Foto: Chris Pizzello/AP

DEBATT | SKOLA OCH KREATIVITET

Flera forskare inom neurovetenskap anger en cirka femprocentig andel seriellt kreativa i en befolkning.

Då det ändå ligger i tiden att se över utbildningens effektivitet, vill jag försöka göra en viktig distinktion när ”särskilt begåvade elever” ska identifieras. Det finns nämligen olika sorters begåvning, nödvändiga för samhället, men ofta inte inbördes kompatibla.

Kunskap är bra. Kreativitet är bra. Men kunskap är inte detsamma som kreativitet.

Om man pratar om Sveriges behov av kreativitet – till exempel inom innovationsstrategier – ska man ha klart för sig huvudskillnaden mellan akademisk kunskap och innovativ kreativitet. Det förstnämnda är talangen att memorera något befintligt. Den sistnämnda egenskapen är att kunna åstadkomma något ännu ej befintligt. Dessa två talanger är i grunden diametralt motsatta.

Att studera sig till en kunskapsnivå eller en expertis inom ett område är något helt annat än att skapa ett nytt område. Det sistnämnda är vad den kreativa talangen ägnar sig åt. Ofta helt utan så kallad utbildning.

Kreativitet är det som genererar framtidens kunskap – det som så småningom återförs som självklara studieplaner i alla nivåer av utbildning. Flera forskare inom neurovetenskap anger en cirka femprocentig andel seriellt kreativa i en befolkning.

Men till skillnad mot de ”särskilt begåvade”, som andra inspel kanske syftar på, är de seriellt kreativa inte en grupp som utvecklas bättre genom att tillföras instruktioner i studieteknik, särskilt stöd i naturvetenskapliga ämnen eller matematik etc. Tvärtom. Seriellt kreativa individer är på sätt och vis inkompatibla med själva undervisningstanken. Deras existensdrift är inte att dokumentera och assimilera fakta över det som är och har varit, deras egenhet är att de genererar det som ska bli samhällets framtida kunskap, oavsett om de finns i musikstudior, laboratorier, målarateljéer, dataspelsföretag etc. När man talar om ”kreativa företag”, kan man lätt tro att företagsformen i sig är kreativ. Eller att aktieägare, vd eller ledning är kreativa. Det finns inga kreativa företag. Det finns däremot företag som genom sin arbetsmiljö, anställningsvillkor, affärsidé med mera lockar de seriellt kreativa individerna att arbeta där. Lite slarvigt har man också från intervjuer med bland andra Max Martin (20-faldig innehavare av Billboards förstaplats) förelatts att tro att just kommunala musikskolan genererar musikaliska genier såsom Max eller Benny Andersson.

Jag hävdar att de ovan nämnda komponisterna utgör representanter just för denna cirka femprocentiga andel seriellt kreativa inom, i detta fall, området musik.

Den kommunala musikskolan är inte anledningen till det svenska musikundret, den råkar bara vara exempel på en av många behövliga, stöttande miljöer för seriellt kreativa.

Jaha, så vad har detta med utbildningsväsendet att göra? Nöjesindustrin är ingen kioskvältare vad gäller vare sig BNP eller sysselsättning, det som ändå skolan fyller sin viktigaste funktion för. Ja, framgångarna för våra kreativa näringar är förvisso de som allra mest sätter Sverige på kartan internationellt: inom internationell musikbransch, spelindustri, kläddesign, filmproduktion, innovation etc. Pr-värdet påverkar naturligtvis utländska investerare och industrier positivt. Men jag hävdar att om det svenska samhället i sin helhet kunde identifiera vår femprocentiga andel seriellt kreativa redan i skolan, har alla delar av samhället en i dag helt oexploaterad vinst av detta.

Det som generellt utmärker de seriellt kreativa, är nämligen en exceptionellt utvecklad begåvning att lösa problem, att utifrån till synes inkompatibla enheter finna bryggor och kopplingar, att finna

nya metoder och system, att optimera allt från trafiklösningar till koldioxid-eliminering till ny musik, till nya affärsidéer såsom exempelvis Skype eller Spotify.

Inget annat land – såvitt jag vet – har på allvar diskuterat skolan holistiskt; reformativt analyserat vad som är utbildningens yttersta syfte.

Är syftet främst att leverera duglig arbetskraft till näringsliv och industri? Är syftet att uppnå en hög allmänbildning hos befolkningen? Är syftet att sätta Sverige på kartan som spjutspetsnation inom forskning? Är syftet att generera demokratiska, lagom nöjda invånare med stabil moralisk kompass? Är syftet för övrigt detsamma i dag som för 100 år sedan? 25 år sedan? Eller kan syftet med skolan vara att optimera varje medborgares yttersta potential att, inom samhällets alla områden, tillföra det bästa ett mänskligt sinne kan presteras?

Om svaret är det sista, behöver utbildningssystemet reformeras i grunden. ”Inläring” kan då inte längre vara den primära metoden att utveckla våra medborgare. Skolan måste klara av att hantera och stimulera också det som inte kan läras ut, eftersom det saknar formen av överföringsbar ”fakta”.

Det behöver skolan ta sig an, om Sverige inte ska förlora den oerhörda samhällspotential som de seriellt kreativa utgör, nu och i framtiden. Vem vet? Kanske kan vi då kanalisera många av de 25000 ungdomar som varken finns i utbildning eller i arbete, men där sannolikt en stor andel av dem befinner sig utanför, just på grund av seriell kreativitet.

Örjan Strandberg

ordförande för Stockholms Innovatörskrets, kompositör och musikproducent, Vision & Sound AB, ledamot i Stims fördelningskommitté, styrelseledamot i Sami – Sveriges artisters och musikers intresseorganisation, utbildare SAE Institute, Stockholm

Örjan Strandberg Foto: privat